

Hengellinen Kuukauslehti itsenäisessä Suomessa

Tällä palstalla seurataan vuoden 2017 ajan itsenäisen Suomen vaiheita Hengellisen Kuukauslehden sivuilla.

”Vapaa kulkemaan omaa tietään” 1987–96

Kymmenvuotiskausi 1980-luvun puolivälistä 1990-luvun puoliväliin muistetaan kovin monivaiheisena niin Suomen kuin maailman historiassa. Toisen maailmansodan jälkeen pystytetyt muurit ja esiriput murtuivat, pysyviksi nähdyt rajat piirrettiin uudelleen, mutta samalla syntyi uusia kriisejä.

Hengellinen Kuukauslehti piti kaikkia näitä tapahtumia näkyvästi esillä. Jo pitkään haaveiltu Namibian itsenäistyminen sai runsaasti palstatilaa 1980–90-lukujen taitteessa. Samaan aikaan itärajan takana tapahtuva vapautuminen heijastui myös lehteen. Talvisodan 50-vuotisjuhlavuonna lehti jopa tilasi neuvostoliittolaiselta uutistoimisto APN:ltä artikkelin aiheesta ”Neuvostoliiton käsitys talvisodan syttymisestä”, mitä täydensivät suomalaisten muistot.

”Kirkolla on ateistisessa valtiossa oma paikkansa, kirkko on siedetty tietyissä puitteissa”, **Elli Ilja** totesi 1987. Jo seuraavana vuonna **Pentti Taipale** arveli herännäisyyttä ja heimolähetystä käsittelevässä artikkelissaan: ”Neuvostoliitossa vallitseva muutosten aika voisi mahdollistaa nyt heimoyhteyksien kehittämisen.”

Asiat etenivät vauhdilla: rajat avautuivat ja yhtäkkiä oltiin tilanteessa, jossa suomalaisiin oppilaitoksiin ”tulvaili” virolaisia ja inkeriläisiä opiskelijoita, eikä Kirkon Ulkomaanavulla ollut resursseja organisoida asiaa. KUA kääntyi Herättäjä-Yhdistyksen puoleen, joka otti käyttöön hiljaiseloa eläneen heimotilin ja ensimmäisen kerran sotien jälkeen palkkasi heimotyön sihteerin.

Tehtävää vuoden verran hoitanut teologian opiskelija **Jukka Tuppurainen** kuvasi haastattelussa alkutilannetta kaoottiseksi. Suomalaisten auttamishalu oli kova, mutta ajattelematon hyväntahtoisuus johti ”muovipussidiakoniaan” ja jopa riitoihin kohdeseurakunnissa. Suomalaiset käytännöt eivät olleet sellaisinaan siirrettävissä Inkeriin, vaikka siellä suomea puhuttiinkin. Kaikkein hyödyllisimmäksi avuksi nähtiin kirkollisten työntekijöiden kouluttaminen, kirjallisuuden jakaminen ja tuki kirkkojen jälleenrakennustyöhön.

Parissa vuodessa siirryttiin perestroikan ajasta itsenäistyvien valtioiden aikaan, mutta tilanne oli pitkään epävarma. Syksyllä 1991 yhdistyksen talousjohtaja **Tapani Urvanta** totesi: ”Tätä kirjoittaessani 19.8.1991 kuulen radion uutisista Neuvostoliitossa tapahtuneesta vallankaappauksesta. Kerrotaan, että Tallinnan satama on suljettu ja juuri tänään pitäisi tulla kahden nuoren Jyväskylän kristilliseen opistoon opiskelemaan neljäksi kuukaudeksi. Tulevatko, sitä en vielä tiedä. Huomenna pitäisi viedä heränneen kansan lahjana kirkonkello Viroon Haapsalun seurakunnalle. Viedäänkö, sitä en vielä tiedä.”

Jo vuoden 1992 ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa **Jouko Kuusinen** kirjoitti: ”Aamun lehti julisti: ’Neuvostoliittoa ei enää ole!’” Saman vuoden syksyllä itsenäistyi Viro, ja tämän jälkeen heimokirkkojen tilannetta seurattiin säännöllisesti.

Samoihin aikoihin alkoi keskustelu Suomen asemasta muuttuvassa Euroopassa. Euroopan yhdentymistä puolelta ja toiselta käsitteleviä artikkeleita ilmestyi lehteen jo vuodesta 1989 alkaen peräti teemanumeronkin verran, joka pohti yhdentymistä monesta eri näkökulmasta. ”Mutta mistä Euroopassa onkaan kysymys? Brysselin ja EY:n Mini-Euroopasta vai Strassburgin ja Euroopan neuvoston vähän suuremmasta Euroopasta. Vai Naton tai Varsovan liiton Euroopasta? Vai siitä kattavasta Euroopasta Uralilta Atlantiin, josta aikanaan kuultiin koulussa?”

Muutamaa vuotta myöhemmin lehti otti selvästi jäsenyyttä puoltavan kannan. Professori **Heikki Kirkinen** vakuutti haastattelussaan, että ”Yhdysvaltojen tukema Euroopan yhteisö takaisi myös Suomen turvallisuuden.” Tasapainoa lehti koetti hakea tekemällä säännöllisesti haastatteluja maanviljelijöistä, joihin EY-jäsenyyden ymmärrettiin eniten vaikuttavan. ”Kun kädet ovat sidotut, ei edes työnteke auta”, totesi agronomi **Asko Peltola**.

EU-kansanäänestyksen tulosten jälkeen lehti julkaisi rauhoittelevia artikkeleita, kuten valtiotieteen tohtori **Hannu Salokorven** haastattelun otsikolla ”Suomi EU:n jäsenenä: Muutokset ovat sittenkin hitaita” ja sotaveteraani **Toivo Heikkisen** haastattelun otsikolla ”Itsenäisyyden menettämisestä ei pelkoa myönteisen EU-ratkaisun jälkeen: Elämä jatkuu ainakin toistaiseksi entisenlaisena”. Toisaalta kirjailija **Heikki Turunen** käytti puheenvuoron maaseudun puolesta ja professori **Heikki Ylikangas** totesi äänestyksen noudattaneen ”nuijasodan rintamalinjaa”.

Myös maailman kriisien laineet löivät Suomeen. Persianlahden sotaa seurattiin jännittyneinä, ja Somaliasta tulevat pakolaiset aiheuttivat pelkoa. Haastattelussaan ulkomaalaiskuraattori **Tarja Summa** vakuutti, etteivät somalit uhanneet Suomen turvallisuutta, ja **Mari Malkavaara** totesi, että ”uhka on paremminkin suomalaisten suhtautuminen uusiin tulijoihin”. Erityisesti Joensuussa koettiin ristiriitoja, ja seurakunnan kirkkoherra **Petri Karttunen** kirjoittikin artikkelin otsikolla ”Skinit, somalit ja muut veljeni”.

1990-luku oli erittäin keskustelevaa. Niin artikkeleissa ja haastatteluissa kuin keskustelupalstallakin porisi kiivaasti herännäisyyden ja kirkon tilasta. Kirkko mm. moitittiin suometumisesta ja penseydestä esimerkiksi Baltian kirkkojen suhteen sukulaiskansan vaikeina vuosina. Samalla *Hengellinen Kuukauslehti* muistutti *Suomen Kuvalehteä*. Aiheet olivat hyvin ajankohtaisia, ja haastateltavina oli nimekkäitä henkilöitä politiikan, tieteen, urheilun ja yhteiskuntaelämän huipulta. Nyt tehtiin tiliä myös 1960-luvun tapahtumista antamalla suunvuoro niin **Terho Pursiaiselle**, **Pekka Kivekkäälle**, **Heikki Palmulle** kuin **Kaisa Korhosellekin**. ”Näimme, että kirkot eivät paljon missään nostaneet sormeaankaan puuttuakseen maailman asioihin vähäosaisen ihmisen puolesta”, Pursiainen muisteli syytä vuosikymmenten takaiseen teologiradikalismiin.

Kun lama iski Suomeen 1990-luvun alussa, lehden sivut täyttyivät toivoa nostattavilla teksteillä, työttömien ja diakoniatyöntekijöiden haastatteluilla sekä keskustelulla Herättäjä-Yhdistyksen taloudellisesta tilanteesta. Arvot pehmenivät: ns. tavalliset ihmiset nousivat haastatteluissa esiin, ja paljon kirjoitettiin perheestä ja naisten asemasta — jopa niin, että aikakauden lopulla alettiin kirjoittaa miestenkin oikeuksista. Myös erilaiset perhemuodot, kuten yksinhuoltaja tai yksin elävä, saivat suunvuoron. Hyvin usein puheenvuoro annettiin jollekin maan perheneuvojista.

Ajan hengellisistä liikkeistä **Billy Grahamin** vierailu Suomessa 1987 kuohutti lehdessä. Koko Missio Helsinki -tapahtumaan ja yleensä evankelointikampanjoihin suhtauduttiin hyvin kriittisesti, vaikka **Heikki Tervonen** totesikin: ”Jos Suomeen ylipäätään kannattaa kutsua ulkomaisia evankelista, niin tänne kannattaa kutsua juuri Billy Graham.” Artikkelissaan ”Mitä Missio Helsinki opetti” **Jouko Kuusinen** totesi tapahtuman ansioksi sen, että ”uskosta tuli puheenaihe” ja ”kirkossa ollaan nyt pakotettuja kysymään, mitä on ja merkitsee olla evankelisluterilainen kirkko Suomessa”.

Miksi evankelointia niin arasteltiin? Grahamin vierailua seuranneena vuonna **Esko Kallio** kirjoitti: ”Joillekin liikkeessä oleville herätyksestä on tullut jopa trauma ja sen mukaisesti kasvatuskristillisyyden on pyritty viljelemään puhtaaksi ja kaikki pietismiin vivahtava eliminoimaan pois.” Herännäisyys oli vuosikymmeniä pyrkinyt eroon lahko-nimikkeestä, ja tämä vaikutti osaltaan siihen, ettei haluttu leimautua herätyskristillisyyteen. Vielä 1990-luvulla keskustelutti sekä Toronton ns. nauruherätys että jumalanpalvelusuudistuksen myötä syntynyt tuomasmessu.

Kirkon tilasta, uudesta kirkkolaista, raamatunkäännöksestä, jumalanpalvelusuudistuksesta ja jopa virka-asioista lehti kirjoitti paljon. Silti yhdestä aikakauden suuresta uudistuksesta, naispappeudesta, puhuttiin

tuskin lainkaan. Kun naispappeus tuli voimaan, **Jaakko Elenius** totesi lehdessä, ettei Herättäjä-Yhdistyksen päätoimikunta ollut missään vaiheessa aikonutkaan ottaa asiaan kantaa. ”Aikana, jolloin kirkolliset järjestöt esiintyvät voimakkaina vaikuttajina kirkossa, tällainen menettely saattaa ulkopuolisesta tuntua joukkojen heitteille jättämiseltä. Sitä se ei ole. Pikemminkin se heijastelee luottamusta ystävien kykyyn muodostaa itse kantansa asioihin samoin kuin luottamusta siihen, että Kristuksen kirkko korjaa ajan mittaan erehdykset, mikäli vikaan on jossakin menty. Herännäisyys on näin vapaa kulkemaan omaa tietään — nieleskellen ja Siionin vammaa kantaen.”

Muutosten vuosina jokin lehdessä oli pysyvää: uskonnonopetuksen tila sekä urheilun ja kristillisyyden suhde puhutti edelleen, samoin luonnonsuojelu. Sen sijaan uutta oli muutamien aiheiden rohkeus, esimerkiksi ”härnärockin” myönteinen käsittely ja prostituutiota käsittelevä artikkeli.

Kaisa Viitala

Lähteenä Hengellisen Kuukauslehden vuosikerrat 1987–96

HK 10_1992.jpg: Neuvostoliiton alkaessa hajota alkoi Herättäjä-Yhdistyksessä jälleen heimotyö. Kun Viro itsenäistyi syksyllä 1992, julkaistiin lehden lokakuun numero osin kaksikielisenä yhteistyökumppanin, Virumaa Säätiön, aloitteesta.